Lietas Nr. A420304314
Lietas arhīva Nr. AA43-0331-16/13

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2016.gada 28.aprīlī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente S.Kanenberga,
tiesneses D.Makarova un I.Višķere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu – pienākuma uzlikšanu Tieslietu ministrijai pieņemt lēmumu, ar kuru atlīdzinātu /pers. A/ zaudējumus pilnā apmērā, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 9.oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Tieslietu ministrijā (turpmāk arī – ministrija) 2014.gada 5.februārī saņemts pieteicēja /pers. A/ (šobrīd – /cits uzvārds/) iesniegums zaudējumu atlīdzības saņemšanai, kurā norādīts, ka saskaņā ar likumu ,,Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) un, pamatojoties Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2013.gada 22.augusta spriedumu krimināllietā /lietas numurs/, pieteicējs ir tiesīgs prasīt zaudējumu atlīdzību sakarā ar nepamatotu saukšanu pie kriminālatbildības laikposmā no 2011.gada 29.oktobra līdz 2013.gada 22.augustam, kura dēļ pieteicējam radušies un atlīdzināmi šādi likumā paredzētie zaudējumi - darba alga 7000 *euro*, pabalsti 300 *euro*, izņemtā īpašuma pilna vērtība vai nodarīto zaudējumu vērtība 6000 *euro*, cita īpašuma pilna vērtība vai nodarīto zaudējumu vērtība 200 *euro*, izdevumi par juridiskās palīdzības sniegšanu krimināllietā 1000 *euro* un negūtie ienākumi (peļņa) 10 000 *euro*.

[2] Ar ministrijas 2014.gada 7.maija lēmumu Nr.1-4.3/10 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) nolemts daļēji apmierināt pieteicēja lūgumu, proti, izmaksāt zaudējumu atlīdzību 100,20 *euro* par saņemto zvērināta advokāta juridisko palīdzību krimināllietā /lietas numurs/ un izmaksāt kompensāciju 1570 *euro* par liegto iespēju iestāties darbā nepamatotā kriminālprocesa dēļ, savukārt pārējā daļā pieteicēja lūgumu par zaudējumu atlīdzību noraidīts.

Lēmumā ministrija secināja, ka pieteicējs nav iesniedzis izdevumus apliecinošus dokumentus par saņemto juridisko palīdzību no zvērināta advokāta Edmunda Treija, kā arī nekonstatēja, ka pieteicējs būtu zaudējis tiesības uz kāda pabalsta saņemšanu un ka pieteicēja mantai būtu nodarīti zaudējumi, kā arī atzina, ka pieteicējs radušos zaudējumus 10 000 *euro* apmērā kā negūto peļņu nav pamatojis ar apliecinošiem dokumentiem.

[3] Administratīvajā rajona tiesā 2014.gada 12.jūnijā saņemts pieteicēja pieteikums, kurā lūgts atcelt pārsūdzēto lēmumu daļā, ar kuru noraidīts pieteicēja lūgums par zaudējumu atlīdzību, un noteikt pieteicējam izmaksai atlīdzinājumu par darba algu vai kompensāciju 7000 *euro*, nesaņemtos pabalstus 300 *euro*, īpašumam nodarīto zaudējumu vērtību 6200 *euro*, izdevumus par juridiskās palīdzības sniegšanu krimināllietā 1000 *euro* un negūtos ienākumus 10 000 *euro*. Ar Administratīvās rajona tiesas tiesnese s 2014.gada 18.jūnija pieteikumu pieņemts pieteicēja pieteikums par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu – pienākuma uzlikšanu Tieslietu ministrijai pieņemt lēmumu, ar kuru atlīdzinātu pieteicējam zaudējumus pilnā apmērā, un ierosināta administratīvā lieta.

Pieteikumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[3.1] Pirmās instances tiesā pieteicējam juridisko palīdzību sniedza zvērinātais advokāts Edmunds Treija, bet izdevumus par E.Treija juridisko palīdzību pieteicējam neatlīdzināja. Tā kā E.Treija ir miris, pieteicējam nav iespējas iesniegt samaksu apliecinošus dokumentus, tomēr tas nenozīmē, ka samaksa netika veikta.

Turklāt ministrija nepamatoti piemēroja Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumus Nr.1493 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomu, samaksas apmēru, atlīdzināmajiem izdevumiem un to izmaksas kārtību" (turpmāk - noteikumi Nr.1493), jo noteikumi attiecas uz valsts nodrošināto juridisko palīdzību. Pieteicējs iesniedza dokumentus, kas apliecina viņa izdevumu apmērus par saņemto zvērināta advokāta J.Močuļska juridisko palīdzību kriminālprocesā, līdz ar to šie izdevumi pieteicējam atlīdzināmi pilnā apmērā. Pieteicēja ieskatā ministrija arī nepamatoti

veikusi aprēķinu par liegto iespēju iestāties darbā nepamatotā kriminālprocesa dēļ, par pamatu ņemot Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.pantā otrajā daļā noteikto mēneša kompensāciju 72 *euro* apmērā.

[3.2] Valsts probācijas dienesta 2012.gada 12.janvāra paziņojums apliecina, ka uz 2011.gada 4.augustu pieteicēja ikmēneša ienākumi bija ap 300 latiem jeb 426,86 *euro* mēnesī, ik mēnesi pieteicējs saņēmis bezdarbnieka pabalstu 40 latus, kompensāciju medikamentu iegādei 15 līdz 20 latu apmērā un 240 latus par gadījuma darbu veikšanu. Savukārt SIA „/nosaukums/" 2011.gada 5.decembra izziņa, kurā norādīts, ka pieteicējs no 2011.gada 1.augusta strādāja par bruģētāju bez noslēgta darba līguma, apliecina, ka līdz apcietinājumam pieteicējs strādāja, kaut arī bez noslēgta rakstveida darba līguma. Apstāklis, ka darba devējs nerīkojās Darba likumā noteiktajā kārtībā un nav noslēdzis rakstveida līgumu ar darbinieku, nevar būt par pamatu pieteicēja tiesiskā stāvokļa pasliktināšanai un valsts atbildības samazināšanai.

[3.3] Atrodoties brīvības atņemšanas iestādē, pieteicējam nebija nekādu iespēju gūt ienākumus, lai būtu iespēja iegādāties nepieciešamās personiskās higiēnas preces, medikamentus un pārtiku, līdz ar to pieteicējs bija spiests aizņemties naudu 2614,26 latus jeb 3719,76 *euro* apmērā no saviem tuviniekiem un paziņām. Minēto summu pieteicējs uzskata par saviem zaudējumiem, jo, atrodoties brīvībā, pieteicējam nebūtu nepieciešams cietuma veikalā iegādāties preces par aizņemtajiem naudas līdzekļiem. Turklāt par šiem aizņēmumiem pieteicējam ir jāatmaksā arī likumiskie procenti.

[4] Administratīvajā rajona tiesā saņemts atbildētājas ministrijas paskaidrojums, kurā norādīts, ka pieteikumu neatzīst un lūdz noraidīt, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā norādītajiem argumentiem.

Paskaidrojumā papildus norādīts turpmāk minētais.

[4.1] Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.pantā ir uzskaitīti atlīdzināmie zaudējumu veidi. Likums neparedz personai atlīdzināt zaudējumus, kas viņai, esot nepamatotā apcietinājumā, radušies, aizņemoties finanšu līdzekļus savu pamatvajadzību nodrošināšanai. Turklāt saskaņā ar Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19.panta otro daļu apcietinātais trīs reizes dienā saņem siltu ēdienu, kas nodrošina organisma dzīvības funkciju normālu norisi, kā arī dzeramo ūdeni jebkurā laikā. Saskaņā ar norādītā panta sesto daļu apcietinātajam nodrošina personiskās higiēnas ievērošanas iespējas. Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 22.panta pirmā daļa noteic, ka apcietinātais saņem veselības aprūpes pakalpojumus Ministru kabineta noteiktajā apjomā un kārtībā. Ministru kabineta 2007.gada 20.marta noteikumu Nr.199 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs" (*zaudējuši spēku 2014.gada 24.janvārī*) 2.punkts paredz, ka personai ieslodzījumā, citastarp ir tiesības bez maksas saņemt efektīvākās un izmaksas ziņā lētākās zāles, kuras izrakstījusi cietuma ārstniecības persona.

[4.2] Tā kā personas pamatvajadzības, esot ieslodzījumā, tiek nodrošinātas no valsts budžeta līdzekļiem, nepamatota ir pieteicēja norāde, ka šo vajadzību apmierināšanai viņam bija nepieciešams aizdevums, kas šobrīd ministrijai būtu jāatlīdzina pieteicējam.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 9.oktobra spriedumu pieteikums noraidīts.

Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Lietā nepastāv strīds, ka ar Rīgas apgabaltiesas 2013.gada 22.augusta spriedumu krimināllietā /lietas numurs/ pieteicējs ir atzīts par nevainīgu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā un attaisnots. Lietā nav strīda par to, ka konkrētajā gadījumā pastāv zaudējumu atlīdzināšanas tiesiskais pamats, tāpat lietā nav strīda par to, ka pastāv zaudējumu atlīdzināšanas gadījums.

Lietā ir strīds par pieteicējam atlīdzināmā mantiskā zaudējuma veidiem, to pierādīšanu un apmēru. Kā arī pieteicējs nepiekrīt, ka ministrija, nosakot atlīdzināmo izdevumu par juridisko palīdzību apmēru, piemērojusi noteikumus Nr.1493, jo tie attiecas uz valsts nodrošināto juridisko palīdzību.

Lai uzdotu iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, tiesai ir jāpārbauda, vai tiesību normas piešķir personai tiesības no attiecīgā publisko tiesību subjekta prasīt to labumu, kuru persona ietvērusi savā prasījumā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Ja piemērojamā tiesību norma nosaka noteiktus tiesiskus un faktiskus apstākļus attiecīgā labuma saņemšanai, tiesai jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā attiecīgie apstākļi ir iestājušies (*sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 12.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-118 10.punktu*).

Tādējādi tiesai konkrētajā gadījumā ir jāpārbauda, vai pastāv labvēlīgāka administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi.

[5.2] Atbilstoši Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 2.panta 1.punktam, 3.panta pirmās daļas 8.punktam un 4.panta pirmās daļas 7.punktam personai, kura sakarā ar saukšanu pie kriminālatbildības izmantojusi zvērināta advokāta juridisko palīdzību, un attiecībā uz viņu ir stājies spēkā attaisnojošs tiesas spriedums neatkarīgi no attaisnošanas motīviem, ir atlīdzināmi izdevumi par juridisko palīdzību, ko sniedzis zvērināts advokāts, bet ne vairāk kā noteiktās takses apjomā. Nav strīda, ka zvērinātu advokātu atlīdzības takse nav normatīvi noteikta.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 17.panta otrajai daļai, ja iestāde vai tiesa konstatē tiesību sistēmā nepilnību, tā var šo nepilnību novērst, tostarp izmantojot arī analoģijas metodi, proti, sistēmiski analizējot līdzīgu gadījumu tiesisko regulējumu un šīs analīzes rezultātā konstatētos tiesību principus piemērojot izskatāmajā gadījumā.

Ņemot vērā, ka zvērinātu advokātu atlīdzības takse normatīvi nav noteikta, tad ir konstatējama tiesību sistēmas nepilnība jeb likuma robs. Līdz ar to, attiecībā uz personai atlīdzināmo zaudējumu par zvērināta advokāta sniegto juridisko palīdzību, jāvērtē, vai tiesību sistēmā ir līdzīgus gadījumus regulējoši normatīvie akti.

Ar jēdzienu „noteiktā takse" saprotama zvērinātu advokātu takse, kuras pieņemšanu līdz 2008.gada 22.jūlijam noteica Advokatūras likuma 58.pants. Šādu taksi gan Ministru kabinets nepieņēma. Savukārt ar 2008.gada 23.jūliju atbilstoši

Advokatūras likuma 57.pantam citus ar juridiskās palīdzības sniegšanu saistītos atlīdzināmos izdevumus turpmāk nosaka normatīvajos aktos par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības samaksu noteiktajos apmēros. Tādēļ ir pamatoti jēdzienu „noteiktā takse" konkretizēt, piemērojot normatīvos aktus par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības samaksu, kas nosaka atlīdzināmos apmērus par juridisko palīdzību. Turklāt šāda konkretizācija ir pamatota, jo tiesiskā regulējuma trūkums nevar kaitēt privātpersonas tiesību īstenošanai (*sal. sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2013.gada 27.septembra sprieduma lietā Nr.SKA-716/2013 8.punktu*).

Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjoms, samaksas apmērs, atlīdzināmie izdevumi un to izmaksas kārtība kriminālprocesā noteikta noteikumos Nr.1493.

Tādējādi, ņemot vērā, ka Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmās daļas 7.punktā ietvertā tiesību norma paredz ierobežojumu personai atlīdzināmo izdevumu par juridisko palīdzību kompensācijai, proti, ne vairāk kā noteiktās takses apjomā, tiesa atzina, ka ministrija pamatoti pēc analoģijas arī pieteicēja gadījumā piemēroja noteikumos Nr.1493 noteikto atlīdzības taksi par zvērināta advokāta sniegto juridisko palīdzību kriminālprocesā (*sal. sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2011.gada 27.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-700/2011 8.punktu*).

Tiesa atzina par pamatotu ministrijas argumentu, ka Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā noteiktās personas tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu negarantē pilnīgu zaudējumu atlīdzību. Likumdevējs, ievērojot ikvienas personas tiesības uz advokāta palīdzību un samērojot šīs tiesības ar valsts finanšu resursu efektīvu izmantošanu, ir noteicis ierobežotu atlīdzināmo zaudējumu apjomu. Persona, kas izvēlējusies maksāt nolīgtu samaksu atbilstoši brīvā tirgus situācijai un savām iespējām, var saņemt kompensāciju vienīgi takses apmērā. Maksājumi, kas pārsniedz takses apmēru, ir ārpus atbilstīgā atlīdzinājuma robežām un pieteicēja paša ziņā ir uzņemties šādus zaudējumus, bez paļāvības uz to atlīdzināšanu. Nosakot takses apmēru, ir saskaņotas sabiedrības intereses un indivīda intereses un apsvērta iespēja takses ietvaros saņemt zvērināta advokāta profesionālu palīdzību. Tādēļ vispārīgi atlīdzinājums takses apmērā ir atzīstams par atbilstīgu atlīdzinājumu Satversmes 92.panta izpratnē (*sal. sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 6.jūlija sprieduma lietā Nr.SKA-313/2012 8. un 9.punktu, kā arī 2012.gada 24.aprīļa spriedumu lietā Nr.SKA-213/2012*).

Turklāt Augstākās tiesas spriedumā lietā Nr.SKA-124/2006, kurā vērtēta izdevumu atlīdzināšana par juridiskās palīdzības sniegšanu administratīvajās lietās, norādīts, ka starptautisko tiesību normas (*sk., piem., Eiropas Padomes Ministru komitejas Rezolūciju Nr.78(8) par juridisko palīdzību un konsultāciju, Rekomendāciju Nr. R(81)7 par justīcijas pieejamības veicināšanas pasākumiem un Rekomendāciju Nr. R(93)1 par efektīvu likuma un justīcijas pieejamību ļoti nabadzīgajām personām*) nenoteic, ka valstij ir pienākums pilnā apmērā segt personas visus izdevumus par juridisko palīdzību. No starptautiskajiem tiesību aktiem izriet, ka katra valsts pati, ievērojot tajos noteiktos principus, ir tiesīga izstrādāt savu modeli justīcijas pieejamībai. Arī citu valstu prakse liecina par to, ka rietumvalstis, lai arī uzņemas atbildību par juridisko pakalpojumu finansēšanu trūcīgajiem, nenodrošina šo pakalpojumu atlīdzināšanu pilnā apmērā, turklāt tur joprojām pastāv arī privāti praktizējošu juristu pakalpojumi bez maksas sabiedrības interesēs (*sk., piem., Kims Ekonomidiss, Akseteras Universitātes profesors. Salīdzinošā juridiskā palīdzība: pārskats par Eiropas modeļiem. Projekts-LAT/01/004 „Atbalsts tieslietu reformai"*).

Tiesa atzina, ka šīs atziņas izmantojamas arī izskatāmajā lietā. Tādējādi, ievērojot vienlīdzības principu, atzīstams, ja valsts nav paredzējusi atlīdzināt pilnībā visus izdevumus personām, kuras pašas sev nevar nodrošināt juridisko palīdzību, nav pamata uzskatīt, ka izdevumi pilnā apmērā būtu atlīdzināmi personām, kurām zaudējumi atlīdzināmi saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likumu.

Ievērojot minēto, pieteicēja arguments, ka konkrētajā gadījumā izdevumi par zvērināta advokāta J.Močuļska sniegto juridisko palīdzību ir atlīdzināmi pilnā apmērā atbilstoši iesniegtajiem dokumentiem, bet ministrija nepamatoti šajā situācijā ir piemērojusi noteikumus Nr.1493, ir noraidāms.

Līdz ar to tiesa atzina, ka ministrija, nosakot atlīdzināmo zaudējumu apmēru par zvērināta advokāta pieteicējam sniegto juridisko palīdzību, pamatoti piemērojusi noteikumus Nr.1493.

[5.3] Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likumu izdoto Ministru kabineta 2004.gda 27.aprīļa noteikumu Nr.433 „Iesniegumu iesniegšanas un izskatīšanas, darba garantiju un sociālo garantiju atjaunošanas un zaudējumu atlīdzības izmaksas kārtība" 3.punkts noteic, kādus dokumentus, kas apliecina iesniegumā norādīto zaudējumu apmēru, atkarībā no pieprasītās zaudējumu atlīdzības veida pievieno iesniegumam.

Atbilstoši minētā punkta 3.14.apakšpunktam iesniegumam par zaudējumu atlīdzināšanu pievieno kvītis, kas apliecina izdevumus par juridiskās palīdzības sniegšanu krimināllietā.

No lietas materiāliem izriet, ka pieteicējs, pamatojot viņam nodarītos zaudējumus, ir iesniedzis ministrijā zvērināta advokāta Jura Močuļska 2012.gada 20.novembrī izrakstītu kvīti par saņemto maksājumu no /pers. B/ 200 latu (284,57 *euro*) apmērā par pieteicēja aizstāvību krimināllietā apelācijas instancē (*lietas 36.lapa*).

[5.4] Saistībā ar zvērināta advokāta Jura Močuļska pieteicējam sniegto juridisko palīdzību krimināllietā tiesa atzina, ka nav konstatējami priekšnoteikumi labvēlīgāka administratīvā akti izdošanai šajā daļā. Minētais secinājums pamatots ar turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

[5.4.1] Noteikumu Nr.1493 2.punkts noteic, ka samaksu par juridisko palīdzību aprēķina par pilnām stundām.

Saskaņā ar noteikumu Nr.1493 (*redakcijā, kas bija spēkā no 2011.gada 23.decembra līdz 2012.gada 31.decembrim*) 28.7.apakšpunktu un 61.8.apakšpunktu juridiskās palīdzības sniedzējam par pārstāvību vai aizstāvību tiesas sēdē noteikta samaksa 10 lati stundā.

No krimināllietas /lietas numurs/ materiāliem tiesa konstatēja, ka zvērināts advokāts Juris Močuļskis minētajā krimināprocesā saskaņā ar orderi Nr.37487 aizstāvēja pieteicēju apelācijas instancē (*lietas 63.lapa (krimināllietas /lietas*

numurs/ 3.sējuma 146.lapa)). Tāpat no minētās lietas materiāliem tiesa konstatēja, ka zvērināts advokāts Juris Močuļskis piedalījās un veica pieteicēja aizstāvību šādās tiesas sēdēs Rīgas apgabaltiesā: 1) piedalījās tiesas sēdē 2013.gada 2.aprīlī no plkst.10.00 līdz plkst.10.55 – noapaļojot pilnās stundās - vienu stundu (*lietas 64.lapa (krimināllietas /lietas numurs/3.sējuma 175.lapa)*); 2) piedalījās tiesas sēdē 2013.gada 3.jūnijā no plkst.10.00 līdz plkst.11.55 – noapaļojot līdz pilnām stundām - divas stundas (*lietas 65.lapa (krimināllietas /lietas numurs/ 3.sējuma 189.-191.lapa)*); 3) piedalījās tiesas sēdē 2013.gada 22.augustā no plkst.10.10 līdz plkst.13.50 – noapaļojot līdz pilnām stundām - četras stundas (*lietas 66.lapa (krimināllietas /lietas numurs/ 3.sējuma 199.-216.lapa)*).

Izvērtējot pārsūdzēto lēmumu, tiesa atzina, ka ministrija, nosakot zaudējuma atlīdzību, pamatoti piemērojusi noteikumus Nr.1493, atlīdzinot tikai tādus izdevumus, kuru atlīdzību paredzēja minētie noteikumi un šajos noteikumos noteiktajā apmērā.

Pārbaudot kopumā ministrijas noteikto zaudējumu atlīdzības apmēru, proti, par zvērināta advokāta sniegto juridisko palīdzību tiesas sēdēs kopā par 7 stundām – 70 lati, tiesa nekonstatēja kļūdas veiktajā zaudējumu atlīdzības aprēķinā.

[5.4.2] Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta trešā daļa noteic, ka zaudējumu atlīdzībai, kas nav atlīdzība par mantai nodarītiem zaudējumiem, piemērojams Valsts statistikas komitejas noteiktais patēriņa cenu pieauguma indekss.

Patēriņa cenu pieauguma indekss atspoguļo patēriņa preču un pakalpojumu cenu pārmaiņas noteiktā laika periodā.

No cenu indeksiem aprēķina cenu pārmaiņas mēneša, gada vai jebkura cita perioda laikā (*sk. http://data.csb.gov.lv/DATABASE/ekfin/Ikgad%E7jie%20 statistikas%20dati/Pat%E7ri%F2a%20cenas/PC020lv.htm*).

Augstākā tiesa ir norādījusi, ka Zaudējumu atlīdzināšanas likums nekonkretizē, kura brīža dati jāņem vērā, piemērojot patēriņa cenu pieauguma indeksu. Vienlaikus Augstākā tiesa ir atzinusi, ka personai piemērojams labvēlīgākais risinājums, proti, iestādei jāņem vērā uz lēmuma pieņemšanu pēdējie zināmie dati (*sk. Augstākās tiesas 2010.gada 15.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-448/2010 11.punktu*).

Pārbaudot ministrijas pamatojumu attiecībā uz minētās normas piemērošanu, tiesa secināja, ka ministrija, piemērojot patēriņa cenu pieauguma indeksu, piemēroja privātpersonas tiesību ievērošanas principu un pamatoti vadījās no tā patēriņa cenu indeksa, kas atbilda laika periodam, kurā atbilstoši veiktajām procesuālajām darbībām veikts laika ziņā visagrākais maksājums. Savukārt gadījumos, kad no lietā iegūtās informācijas bija iespējams konstatēt noteiktu sniegtās juridiskās palīdzības apjomu un veikto darbību uzskaitījumu krimināllietā, ministrija pamatoti aprēķinātajai atlīdzināmo zaudējumu daļai piemēroja to patēriņa cenu pieauguma indeksu, kas atbilst laika periodam starp veikto maksājumu par šo sniegto juridisko palīdzību un laiku, kad ministrijai zināmas pēdējās patēriņa cenu izmaiņas.

[5.4.3] Ievērojot minēto, tiesa atzina, ka ministrija pamatoti secināja, ka pieteicējam izmaksājamā zaudējumu atlīdzības summa par zvērināta advokāta J.Močuļska sniegto juridisko palīdzību krimināllietā ir 70,42 lati jeb 100,20 *euro*.

[5.5] Saistībā ar zvērināta advokāta Edmunda Treija pieteicējam sniegto juridisko palīdzību krimināllietā tiesa atzina, ka nav konstatējami priekšnoteikumi labvēlīgāka administratīvā akti izdošanai šajā daļā. Minētais secinājums pamatots ar turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

Administratīvā procesa likuma 107.panta ceturtā daļa noteic, lai prasījuma robežās noskaidrotu patiesos lietas apstākļus un panāktu tiesisku un taisnīgu lietas izskatīšanu, tiesa dod administratīvā procesa dalībniekiem norādījumus un ieteikumus, kā arī savāc pierādījumus pēc savas iniciatīvas (objektīvās izmeklēšanas princips).

Tomēr vienlaikus tiesa norādīja, ka objektīvās izmeklēšanas princips nav tulkojams tādējādi, ka privātpersonai vispār nebūtu nekāda pienākuma piedalīties lietas patieso apstākļu noskaidrošanā. Tas, ka personai administratīvajā procesā arī ir jāuzņemas sava daļa pierādīšanas nastas, netiek uzskatīts par pretrunu ar objektīvās izmeklēšanas principu.

No minētā secināms, ka personai pašai ir pienākums iesniegt pierādījumus, kas ir tās rīcībā, vai arī norādīt uz šādu pierādījumu esamību, ja tie nav paša pieteicēja rīcībā.

Tiesa no krimināllietas /lietas numurs/ materiāliem konstatēja, ka zvērināts advokāts Edmunds Treijs ir sniedzis juridisko palīdzību pieteicējam pirmstiesas procesā un pirmās instances tiesā. Par šo faktu lietā strīda nav.

Tiesa atzina, ka krimināllietā /lietas numurs/ esošais zvērināta advokāta E.Treija 2011.gada 31.oktobrī, pamatojoties uz vienošanos Nr.404, izrakstītais orderis Nr.30297, ar uzdevumu piedalīties drošības līdzekļa piemērošanā pieteicējam policijā un tiesā, apliecina, ka starp pieteicēju un zvērinātu advokātu E.Treiju bija noslēgta savstarpēja vienošanās par juridiskās palīdzības sniegšanu (*lietas 67.lapa (krimināllietas /lietas numurs/ 166.lapa)*). Tomēr pieteicējs nav iesniedzis nekādus pierādījumus, kas varētu apliecināt samaksas veikšanas faktu zvērinātam advokātam E.Treijam par sniegto juridisko palīdzību, kā arī nav norādījis uz šādu pierādījumu esamību.

Tiesa noraidīja kā nepamatotu pieteicēja argumentu, ka nav iespējams iesniegt samaksu apliecinošus dokumentus, jo zvērināts advokāts E.Treijs ir miris. Tiesas ieskatā, minētais fakts nekādā mērā nevar būt šķērslis pieteicējam iesniegt savā rīcībā esošus, samaksu par E.Treija sniegtajiem juridiskajiem pakalpojumiem apliecinošus dokumentus, ja pieteicējs šādu samaksu ir veicis. Turklāt pieteicējs arī nav norādījis, ka šādi dokumenti varētu atrasties kādas citas personas rīcībā.

Ievērojot minēto, tiesa atzina par pamatotu ministrijas izdarīto secinājumu, ka nav ticamu un pārbaudāmu pierādījumu par izdevumiem par zvērināta advokāta E.Treija palīdzību pirmstiesas procesā un pirmās instances tiesā krimināllietā /lietas numurs/. Tādējādi tiesa atzina, ka ministrija pamatoti nelēma par šādu zaudējumu esamību.

[5.6] Saistībā ar pieteicēja prasījumu par atlīdzinājumu par nesaņemto darba algu tiesa atzina, ka nav konstatējami priekšnoteikumi labvēlīgāka administratīvā akta izdošanai šajā daļā. Minētais secinājums pamatots ar turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

[5.6.1] Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmās daļas 1.punkts paredz nesaņemtās darba algas atlīdzināšanu, ja darba attiecības nodibinātas un darbinieka pienākumu izpilde uzsākta, pirms šajā likumā minētajos gadījumos personai

atņemta iespēja turpināt to pildīšanu. No zaudējuma veida izriet, ka ir jākonstatē, ka atbilstoši spēkā esošam darba līgumam pieteicējam pienācās darba alga noteiktā apmērā par noteiktu periodu, bet tā netika saņemta.

Tiesa konstatēja, ka pieteicējs tika aizturēts 2011.gada 29.oktobrī un 2011.gada 30.oktobrī apcietināts (*lietas 35.lapa*).

No lietas materiāliem izriet, ka saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta 2014.gada 28.aprīļa izziņu Nr.8.45.1/15804 pieteicējs 2011.gadā nav bijis reģistrēts kā darba ņēmējs (*lietas 40.lapa*). No Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2014.gada 22.aprīļa izziņas Nr.14/984927 izriet, ka darba tiesiskās attiecības pieteicējs uzsācis tikai 2013.gada 20.septembrī (*lietas 38.lapa*), proti, pēc pieteicēja atbrīvošanas no apcietinājuma.

Tāpat lietā ir Nodarbinātības valsts aģentūras Rīgas reģionālās filiāles 2011.gada 18.jūlija lēmums Nr.110718-49pies1 par bezdarbnieka statusa piešķiršanu pieteicējam no 2011.gada 18.jūlija (*lietas 31.lapa*). Savukārt no Olaines novada pašvaldības 2014.gada 24.aprīļa izziņas izriet, ka pieteicējs šo statusu zaudēja 2011.gada 21.oktobrī (*lietas 39.lapa*).

Vienlaikus tiesa konstatēja, ka lietā ir SIA „Green Tech" 2011.gada 5.decembra izziņa, kurā norādīts, ka pieteicējs kopš 2011.gada 1.augusta strādā SIA „Green Tech" par bruģētāju bez noslēgta darba līguma (*lietas 28.lapa*).

Izvērtējot minētos pierādījumus, tiesa konstatēja, ka SIA „Green Tech" 2011.gada 5.decembra izziņa ir pretrunā ar pārējiem iepriekš minētajiem pierādījumiem.

[5.6.2] Darba likuma 40.panta pirmā daļa noteic, ka darba līgums slēdzams rakstveidā pirms darba uzsākšanas.

Savukārt Darba likuma 41.panta otrā daļa noteic, ja darbinieks un darba devējs, vai vismaz viena no pusēm ir uzsākusi veikt nolīgtos darba pienākumus, rakstveida formai neatbilstošam darba līgumam ir tādas pašas tiesiskās sekas kā rakstveidā izteiktam darba līgumam.

No minētajām tiesību normām izriet, ka pat gadījumā, ja persona strādā pie darba devēja bez rakstveidā noslēgta darba līguma, tās ir uzskatāmas par darba tiesiskajām attiecībām un tām ir tādas pašas tiesiskās sekas kā rakstveidā izteiktam darba līgumam.

Tomēr pieteicējas nav iesniedzis nekādus pierādījumus par minēto darba tiesisko attiecību faktisku pastāvēšanu, proti, pieteicējs nav iesniedzis pierādījumus par saņemto darba samaksu, tās apmēru, darba attiecību laika periodu.

Tai pat laikā pieteicējs pats ir iesniedzis izziņu par bezdarbnieka statusa piešķiršanu pieteicējam par attiecīgo laika periodu.

Izvērtējot minētos apstākļus, tiesa kritiski vērtēja SIA „/nosaukums/" 2011.gada 5.decembra izziņā norādīto informāciju, jo nav pierādījumu, kas tajā norādīto informāciju apstiprinātu, un tā ir pretrunā ar citiem lietā esošiem pierādījumiem.

Vienlaikus tiesa konstatēja, ka pieteicējs no viņam piešķirtā bezdarbnieka statusa ir guvis labumu no Olaines novada pašvaldības - garantēto minimālā ienākuma pabalstu un pabalstu medikamentu iegādei.

Ņemot vērā to, ka pieteicējs nav iesniedzis pārliecinošus pierādījumus par savu darba algu, tiesa atzina, ka attiecībā uz pieteicēju nav piemērojama Darba likuma 41.panta otrā daļa.

Ievērojot minēto, tiesa atzina, ka pieteicējs nav bijis nodarbināts līdz aizturēšanai un apcietinājumam kriminālietā /lietas numurs/, līdz ar to nav pamata lemt par nesaņemtās darba samaksas atlīdzināšanu saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmās daļas 1.punktu.

[5.6.3] Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta otro daļu, ja persona nav strādājusi algotu darbu un šā likuma 3.pantā minēto gadījumu dēļ tai bijusi liegta iespēja iestāties darbā, personai par attiecīgo laika periodu izmaksājama kompensācija 72 *euro* apmērā par katru šā perioda mēnesi.

Izvērtējot lietā saņemto informāciju no Ieslodzījuma vietu pārvaldes, tiesa atzina par pamatotu ministrijas secinājumu, ka pieteicējam piešķirama kompensācija par aizturēšanā pavadīto vienu dienu un apcietinājumā pavadīto vienu gadu deviņus mēnešus un 24 dienas.

Ievērojot minēto, tiesa atzina par pareizu ministrijas veikto aprēķinu, un līdz ar to ministrija pamatoti kompensēja pieteicējam 1570 *euro* saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta otro daļu.

[5.7] Saistībā ar pieteicēja prasījumu par atlīdzinājumu par nesaņemtajiem pabalstiem tiesa atzina, ka nav konstatējami priekšnoteikumi labvēlīgāka administratīvā akti izdošanai šajā daļā. Minētais secinājums pamatots ar turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmās daļas 2.punktu personai ir atlīdzināmi zaudējumi par nesaņemtajiem pabalstiem.

No lietas materiāliem tiesa konstatēja, ka ministrija ieguvusi informāciju no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras un Olaines novada pašvaldības par pieteicējam laika periodā līdz 2011.gada 29.oktobrim piešķirtajiem pabalstiem, kuru izmaksa iesniedzējam kriminālprocesā piemērotā drošības līdzekļa dēļ ir bijusi pārtraukta.

No Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2014.gada 22.aprīļa izziņas Nr.14/984927 izriet, ka pieteicējs nav saņēmis pabalstus (*lietas 38.lapa*).

Savukārt Olaines novada pašvaldība savā 2014.gada 24.aprīļa vēstulē Nr.1.11/1798 norāda, ka pieteicējam no 2011.gada 1.jūlija bija piešķirts garantētā minimālā ienākuma pabalsts un pabalsts medikamentu iegādei. Sociālā palīdzība tika pārtraukta 2011.gada oktobrī, jo pieteicējs 2011.gada 21.oktobrī zaudēja bezdarbnieka statusu (*lietas 39.lapa*). Arī pats pieteicējs nav norādījis citus faktus par saņemtajiem pabalstiem.

Ņemot vērā, ka pieteicējs tika aizturēts 2011.gada 29.oktobrī un 2011.gada 30.oktobrī apcietināts (*lietas 35.lapa*), tiesa nekonstatēja, ka nepamatotā kriminālprocesa un tajā piemērotā drošības līdzekļa dēļ pieteicējs būtu zaudējis tiesības uz kāda pabalsta saņemšanu.

[5.8] Saistībā ar pieteicēja prasījumu par atlīdzinājumu par pieteicēja īpašumam nodarīto kaitējumu, negūto peļņu un

veikto aizņēmumu 3719,76 *euro* apmērā, kas tika ņemts, lai nodrošinātu savu nepieciešamību pēc higiēnas precēm, medikamentiem un pārtikas ieslodzījuma vietā, tiesa atzina, ka nav konstatējami priekšnoteikumi labvēlīgāka administratīvā akti izdošanai šajā daļā. Minētais secinājums pamatots ar turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

[5.8.1] Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmās daļas 4., 5. un 6.punktā noteikts, ka personai tiek atlīdzināti zaudējumi pirmstiesas izmeklēšanas laikā izņemtai vai ar tiesas spriedumu konfiscētai mantai, tāpat arī citai mantai, kuras vērtība samazinājusies vai tā gājusi bojā sakarā ar to, ka personai, atrodoties brīvības atņemšanas vietā, bijusi liegta iespēja pienācīgi rūpēties par mantas saglabāšanu.

No lietas materiāliem tiesa konstatēja, ka, veicot pieteicēja aizturēšanu, tika izņemtas pieteicējam piederošas mantas, tomēr tās vēlāk tika nodotas pieteicēja mātei. Pieteicējs nav norādījis, kādi zaudējumi vai kaitējums viņa mantai ir nodarīts, kā arī nav iesniedzis šo faktu apliecinošus pierādījumus.

Tādējādi tiesa atzina, ka ministrija pamatoti nav lēmusi par mantai nodarītā zaudējuma atlīdzināšanu.

[5.8.2] Arī attiecībā par negūto peļņu, kuru pieteicējs lūdz atlīdzināt, pieteicējs nav iesniedzis nekādus pierādījumus. Proti, pieteicējs nav iesniedzis pierādījumus, ka veicis uzņēmējdarbību, bijuši noslēgti uzņēmuma līgumi vai veikta cita saimnieciskā darbība, un tikai nepamatotās brīvības atņemšanas dēļ pieteicējam tika liegta iespēja gūt peļņu no plānotās saimnieciskās vai uzņēmējdarbības.

Tādējādi tiesa atzina, ka ministrija pamatoti nav lēmusi par negūtās peļņas kompensēšanu pieteicējam.

[5.8.3] Attiecībā par veikto aizņēmumu 3719,76 *euro* apmērā, kas tika ņemts, lai nodrošinātu savu nepieciešamību pēc higiēnas precēm, medikamentiem un pārtikas ieslodzījuma vietā, tiesa norādīja, ka Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.pantā ir uzskaitīti atlīdzināmie zaudējumu veidi.

Likums neparedz personai atlīdzināt zaudējumus, kas viņai, esot nepamatotā apcietinājumā, radušies, aizņemoties finanšu līdzekļus savu pamatvajadzību nodrošināšanai.

Turklāt saskaņā ar Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19.panta otro daļu apcietinātais trīs reizes dienā saņem siltu ēdienu, kas nodrošina organisma dzīvības funkciju normālu norisi, kā arī dzeramo ūdeni jebkurā laikā.

Saskaņā ar minētā panta sesto daļu apcietinātajam nodrošina personiskās higiēnas ievērošanas iespējas.

Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 22.panta pirmā daļa noteic, ka apcietinātais saņem veselības aprūpes pakalpojumus Ministru kabineta noteiktajā apjomā un kārtībā.

Ministru kabineta 2007.gada 20.marta noteikumu Nr.199 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs" (*zaudējuši spēku 2014.gada 24.janvārī*) 2.punkts paredz, ka personai ieslodzījumā, citastarp ir tiesības bez maksas saņemt efektīvākās un izmaksas ziņā lētākās zāles, kuras izrakstījusi cietuma ārstniecības persona.

No minētajām tiesību normām izriet, ka valsts ir garantējusi personas pamatvajadzību nodrošināšanu, tai atrodoties brīvības atņemšanas vietā, līdz ar to pieteicējs, veicot civiltiesisku darījumu – aizņemoties naudas līdzekļus, ir balstījies uz viņam zināmiem aprēķiniem.

Tiesa norādīja, ka, slēdzot civiltiesiskus darījumus, darījuma puses nes atbildību par līguma saistību izpildi. Tiesa atzina par pamatotu ministrijas viedokli, ka personas pamatvajadzības, esot ieslodzījumā, tiek nodrošinātas no valsts budžeta līdzekļiem, līdz ar to nepamatots ir pieteicēja arguments, ka šo vajadzību apmierināšanai viņam bija nepieciešams aizdevums.

Tādējādi tiesa secināja, ka šo izdevumu galvenais iemesls nav nepamatotais apcietinājums, bet pieteicēja izvēle iegādāties papildu preces cietuma veikalā.

Ievērojot minēto, tiesa atzina, ka nav pamata pieteicējam atlīdzināt viņa aizņemtos naudas līdzekļus, atrodoties brīvības atņemšanas vietā.

[5.9] Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa nekonstatēja priekšnoteikumus labvēlīgāka administratīvā akta izdošanai pieteicējam, līdz ar to tiesa atzina, ka pārsūdzētais lēmums ir tiesisks un pamatots.

[6] Par Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 9.oktobra spriedumu pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību.

Apelācijas sūdzībā papildus pieteikumā minētajiem argumentiem norādīts turpmākais.

[6.1] Tiesa nepamatoti aprēķinājusi atlīdzināmos izdevumus par juridiskās palīdzības sniegšanu, piemērojot noteikumus Nr.1493. Kaut arī tiesa pamatoti atzina, ka normatīvajos aktos nav noteikta zvērinātu advokātu takse, tā tomēr atzina par iespējamu atsaukties uz noteikumiem, kas nosaka valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības ietvaros piemērojamos samaksas apmērus.

[6.2] Pieteicējs piekrīt, ka likumdevējs, ievērojot ikvienas personas tiesības uz advokāta palīdzību, ir samērojis šīs tiesības ar valsts finanšu resursu efektīvu izmantošanu, taču uzskata, ka attiecīgais atlīdzināmais apmērs ir piemērojams tikai valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības gadījumā, kad atlīdzības saņēmējs ir zvērināts advokāts, nevis persona, kas jau ir veikusi samaksu ievērojami lielākā apmērā.

Virkne citu normatīvo aktu (piemēram, Civilprocesa likums) nosaka pienākumu zaudējušai pusei atlīdzināt uzvarējušās puses ar zvērināta advokāta palīdzību saistītos izdevumus, arī ierobežojot atlīdzināmo apmēru. Tādējādi nav saprotams, kāpēc atbildētāja un tiesa atlīdzināmo izdevumu apmēra noteikšanai ir izvēlējušās pieteicējam visneizdevīgāko atlīdzības mehānismu, kas piemērojams tikai valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības atlīdzībai.

[6.3] Pieteicējs, būdams pārliecināts par savu nevainību un celto apsūdzību nepamatotību, ir izraudzījies sev advokātu, ar kuru ir vienojies par konkrētu atlīdzības apmēru. Nav saprotams, kādēļ tiesa ir atsaukusies uz vienlīdzības principu, salīdzinot konkrēto gadījumu ar tiem praksē bieži sastopamajiem gadījumiem, kad samaksu par apsūdzētās personas

aizstāvību nodrošina valsts no saviem līdzekļiem, tas ir, kad valsts pienācīgi pilda savu pienākumu, nevis nes atbildību par pieļauto prettiesisko rīcību.

[6.4] Kaut arī pieteikumā pieteicējs vērsa uzmanību uz to, ka arī pirmās instances tiesā viņa aizstāvību nodrošināja zvērināts advokāts, un par savu darbu zvērināts advokāts E.Treijs saņēma samaksu no privātpersonas līdzekļiem, līdz ar to pieteicējam ir tiesības arī uz šo izdevumu atlīdzinājumu, tomēr nekāda kompensācija par to vispār netika noteikta un vispār netika vērtēta.

[6.5] Tiesa nepienācīgi ir vērtējusi lietas materiāliem pievienoto 2012.gada 12.janvāra Valsts probācijas dienesta Rīgas teritoriālās struktūrvienības Vidzemes priekšpilsētas filiāles paziņojumu.

[6.6] Bez pienācīga novērtējuma ir palikuši pieteicēja papildu zaudējumus apliecinošie dokumenti, proti, izraksti no Rīgas Centrālcietuma personīgā konta /konta numurs/ par laika periodu no 2011.gada 1.novembra līdz 2013.gada 23.augustam, no kuriem redzami pieteicēja ieņēmumi un izdevumi apcietinājuma laikā.

[6.7] No Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19.panta otrajā un sestajā daļā noteiktā izriet, ka, nodrošinot iespēju ievērot higiēnu, brīvības atņemšanas iestādes nenodrošina pašus higiēnas līdzekļus, kas apcietinātajiem jāiegādājas par saviem līdzekļiem. Arī brīvības atņemšanas vietās nodrošinātā ēdiena kvalitāte, tajā esošo uzturvielu un vitamīnu daudzums ir tālu no normatīvajā regulējumā noteiktā, līdz ar to apcietinātie ir spiesti par saviem līdzekļiem iegādāties arī pārtiku. Ievērojot minēto, tiesai bija jākonstatē, ka personas, kura atrodas brīvības atņemšanas iestādē, pamatvajadzību nodrošināšanai ir nepieciešami papildu līdzekļi, kuri, neesot iespējai strādāt algotu darbu, tika iegūti no trešajām personām aizņēmumu darījumu rezultātā. Neatrodoties apcietinājumā, pieteicējam diez vai būtu nepieciešamība pirkt cietuma veikalā par paaugstinātām cenām preces no skopā veikala sortimenta. Turklāt, esot brīvībā un strādājot algotu darbu, pieteicējam nebūtu vajadzīgs ņemt aizņēmumu pirmās nepieciešamības preču iegādei.

[7] Administratīvajā apgabaltiesā saņemts atbildētājas paskaidrojums, ka pieteicēja apelācijas sūdzība ir nepamatota un noraidāma.

[8] Apgabaltiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmajai daļai administratīvo lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[9] Rakstveida procesā pārbaudījusi lietas materiālus un novērtējusi lietā esošos pierādījumus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[10] Administratīvā apgabaltiesa, izvērtējot pirmās instances tiesas sprieduma pamatojumu kopsakarā ar pieteicēja apelācijas sūdzībā ietvertajiem argumentiem un lietā esošajiem pierādījumiem, atzīst, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tādēļ Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas spriedumā konstatētajiem faktiem un motivācijai, to neatkārtojot.

Administratīvā apgabaltiesa atkārtoti nenorāda to apelācijas sūdzībā minēto argumentu motivāciju, uz kuriem pirmās instances tiesas spriedumā ir jau sniegta motivācija.

Papildus par apelācijas sūdzības argumentiem apgabaltiesa norāda turpmāk minēto.

[11] Pieteicēja ieskatā, Noteikumi Nr.1493 izskatāmajā gadījumā nav piemērojami, jo pieteicējs nav izmantojis valsts nodrošināto juridisko palīdzību, bet aizstāvi izvēlējies pēc savas iniciatīvas un piekritis advokāta noteiktajam atlīdzības apmēram (honorāram).

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmās daļas 7.punkts noteic, ka personai kā mantiskie zaudējumi ir atlīdzināmi arī izdevumi par juridisko palīdzību, ko sniedzis zvērināts advokāts, bet ne vairāk kā noteiktās takses apjomā. Tādējādi likumdevējs šādu mantisko zaudējumu atlīdzināšanai ir noteicis ierobežotu apjomu, taču ne Zaudējumu atlīdzināšanas likums, ne uz tā pamata izdotas zemāka juridiskā spēka tiesību normas nenoteic takses, kuru apjomā atlīdzināmi minētie mantiskie zaudējumi.

Līdz ar to vispirms ir noskaidrojams, kas ir noteiktā takse iepriekš minētās normas izpratnē.

Uz minēto jautājumu atbildi ir sniedzis Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Augstākā tiesa) (*sk. 2011.gada 27.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-700/2011 7.-9.punktu*), atzīstot, ka likumdevējs, pieņemot Zaudējumu atlīdzināšanas likumu, tā 4.panta pirmās daļas 7.punktā ar terminu noteiktā takse bija domājis Atlīdzības takses par zvērinātu advokātu sniegto juridisko palīdzību, ko 1993.gadā bija apstiprinājusi Zvērinātu advokātu padome un 1998.gada februārī-martā tās apstiprināja arī tieslietu un finanšu ministrs.

Latvijas Republikas Advokatūras likumā ar 2008.gada 19.jūnija likumu, kas stājās spēkā 2008.gada 23.jūlijā, izdarīti grozījumi, izslēdzot likuma 58., 61. un 62.pantu, kā arī 57.pantu izsakot citā redakcijā. Proti, 57.panta trešajā daļā noteikts,

k a citus ar juridiskās palīdzības sniegšanu saistītos atlīdzināmos izdevumus nosaka normatīvajos aktos par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības samaksu noteiktajos apmēros.

Grozījumu likumprojekta anotācijā norādīts, ka Ministru kabineta 2006.gada 6.novembra noteikumi Nr.920 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību", kas izdoti, pamatojoties uz Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma deleģējumu, jau noteic advokātu atlīdzības apmēru un citu atlīdzināmo izdevumu apmēru un to samaksas kārtību valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas gadījumos, līdz ar to tās noteikšana, izdodot Ministru kabineta noteikumus atbilstoši Latvijas Republikas Advokatūras likuma 58.pantam nav nepieciešama (*s k . http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/1D0668698486E98AC225736E0039 F21B? OpenDocument*).

Tātad Latvijas Republikas Advokatūras likuma 57.panta trešajā daļā minētais normatīvais akts, kas noteic advokāta palīdzības apmaksas takses par valsts nodrošināto juridisko palīdzību un ir piemērojams arī citos gadījumos, kad atlīdzināmi izdevumi, kas saistīti ar juridiskās palīdzības sniegšanu, līdz 2009.gada 1.janvārim bija iepriekš minētie Ministru kabineta 2006.gada 6.novembra noteikumi Nr.920, 2009.gadā – Ministru kabineta 2008.gada 22.decembra noteikumi Nr.1068 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomu, samaksas apmēru, atlīdzināmajiem izdevumiem un to izmaksas kārtību", bet no 2010.gada 1.janvāra – noteikumi Nr.1493.

Tiesību normu interpretācijas rezultātā ir secināms, ka Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmās daļas 7.punktā minētās takses apmēru likumdevējs ir noteicis Ministru kabineta noteikumos par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības samaksu. Tādējādi pieteicēja argumenti par to, ka šo noteikumu piemērošana izskatāmajā gadījumā nav pieļaujama, ir noraidāmi. Likumdevējs nodomāti ir vēlējies saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likumu atlīdzināmajiem juridiskās palīdzības izdevumiem noteikt tādu pašu apmēru, kāds noteikts attiecībā uz valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības samaksu.

Jānorāda, ka šāda tiesību normas interpretācija ir nemainīgi norādīta vairākos Augstākās tiesas nolēmumos (*sk. Augstākās tiesas 2012.gada 24.aprīļa spriedumu lietā Nr.SKA-213/2012, 2012.gada 6.jūlija spriedumu lietā Nr.SKA-313/2012, 2013.gada 2.maija spriedums lietā Nr.SKA-386/2013, 2013.gada 27.septembra spriedumu lietā Nr.SKA-716/2013*).

[12] Pieteicēja ieskatā, Noteikumos Nr.1493 paredzētais atlīdzināmo izdevumu apmērs nav samērīgs.

Kā atzinusi Satversmes tiesa, Zaudējumu atlīdzināšanas likums pieņemts, izpildot Latvijas starptautiskās saistības, kas izriet no Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 7.protokola 3.panta un citiem starptautiskajiem dokumentiem, un tas neierobežo un nevar ierobežot Satversmes 92.panta trešajā teikumā iekļautās normas saturu (*sk. Satversmes tiesas 2001.gada 5.decembra sprieduma lietā Nr.2001-07-0103 2.punktu*).

Latvijas Republikas Satversmes 92.panta trešais teikums noteic personas tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu, tātad tas negarantē pilnīgu zaudējumu atlīdzību. Savukārt Konvencijas 7.protokola 3.pants noteic, ja kāda persona ar galīgu spriedumu notiesāta par kriminālnoziegumu un par viņu taisītais spriedums pēc tam tiek atcelts, pamatojoties uz to, ka jauni vai no jauna atklāti apstākļi neapstrīdami liecina par tiesas kļūdu, tad personai, kura šādas tiesāšanas rezultātā ir saņēmusi sodu, pienākas likumā vai attiecīgās valsts praksē paredzēta kompensācija.

Atšķirībā no valsts atbildības privāttiesību jomā, valsts atbildība publisko tiesību jomā nav absolūta, tā tiek ierobežota. Šādam valsts atbildības ierobežojumam ir balansējoša funkcija, jo tiek līdzsvarotas cietušās personas tiesības uz atlīdzību un sabiedrības tiesības saņemt efektīvu valsts funkciju realizāciju bez papildu nodokļu nastas nodokļu maksātājiem (ņemot vērā, ka zaudējumu atlīdzība faktiski gulstas uz nodokļu maksātāju pleciem) (*sk. I.Gredzena. Valsts atbildība un tās veidi. Zaudējumu atlīdzība administratīvajā procesā. Rīga, Providus, 2004, 94.lpp.*).

No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka nolīgtā samaksa par advokāta darbu pati par sevi nav uzskatāma par atbilstīgu atlīdzību. Tomēr gadījumā, ja personas prasītā atlīdzinājuma summa par advokāta palīdzības samaksu pārsniedz noteikto taksi, tiesai jāvērtē, vai konkrētajos apstākļos par atbilstīgu atlīdzinājumu ir atzīstama tieši un vienīgi pieteicēja prasītā summa. Šaubu gadījumā ir jāpārbauda, vai Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmās daļas 7.punkts atbilst Satversmes 92.panta trešajam teikumam, proti, vai likuma normā ietvertais atlīdzinājuma apmērs (noteiktā takse par advokāta palīdzības samaksu) ir atbilstīgs atlīdzinājums un vai minētajā tiesību normā ietvertais atlīdzinājuma ierobežojums konkrētās lietas apstākļos nepārkāpj samērīguma principu (*sk. Augstākās tiesas 2012.gada 24.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-213/2012 9.punktu*).

Augstākā tiesa 2013.gada 27.septembra sprieduma lietā Nr.SKA-716/2013 11.punktā ir norādījusi, ka ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.pantu valsts nav paredzējusi pilnīgi visu mantisko zaudējumu atlīdzināšanu privātpersonai, kas kļūdaini saukta pie kriminālatbildības, bet gan daļu no tiem. No iepriekš minētās atziņas un tiesu prakses izriet, ka administratīvā procesa kārtībā tiek atlīdzināti tikai noteikta veida zaudējumi, ievērojot „standarta" regulējumu, kas nosaka „izcenojumu" piemērošanu. Šāda regulējuma mērķis ir vienkāršot zaudējumu atlīdzību par noteikta veida zaudējumiem, bet ne pilnā apmērā segt visus iespējamos prasījumus.

[13] Izvērtējot konkrētās lietas apstākļus, apgabaltiesa nesaskata samērīguma principa pārkāpumu.

Apgabaltiesa norāda, ka ierobežota zaudējumu atlīdzināšanas kārtība par juridisko palīdzību ir noteikta, balstoties uz saprātīgiem apsvērumiem, kas vērsti uz valsts finanšu resursu efektīvu izmantošanu un to, lai tiktu nodrošinātas ikviena tiesības uz advokāta palīdzību. Tas nozīmē, ka, nosakot takses apmēru, ir saskaņotas sabiedrības un indivīda intereses un apsvērta iespēja takses ietvaros saņemt zvērināta advokāta profesionālu palīdzību. Tādēļ vispārīgi atlīdzinājums takses

apmērā ir atzīstams par atbilstīgu atlīdzinājumu Latvijas Republikas Satversmes 92.panta izpratnē.

Advokāta darbības galvenais pamatprincips ir pirms juridiskās palīdzības sniegšanas noslēgt rakstisku vienošanos ar klientu par uzņemšanos vest lietu, norādot sniedzamo juridiskās palīdzības veidu, apjomu, un par samaksas apmēru atbilstoši advokāta pieredzei, zināšanu līmenim un konkurētspējai, kā arī klienta maksātspējai.

Pieteicējs ne pieteikumā, ne arī apelācijas sūdzībā nav pamatojis objektīvu

nepieciešamību maksāt advokātam honorāru konkrētajā apmērā, kas vairākkārt pārsniedz valsts noteikto atlīdzības apmēru. Apgabaltiesas ieskatā, visupirms pašam pieteicējam ir jāpamato savs arguments, ka par atbilstīgu atlīdzinājumu ir atzīstama tieši pieteicēja prasītā summa jeb faktiski samaksātais honorārs, paturot prātā nepieciešamību aizsargāt arī sabiedrības (nodokļu maksātāju) intereses. Tiesa šādu pamatojumu nevar radīt pieteicēja vietā.

Vērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, ciktāl tie izriet no lietas materiāliem, apgabaltiesa nekonstatē, ka pieteicēja lietas vešanai būtu nepieciešamas īpašas zināšanas, kvalifikācija, pieredze, kas liecinātu par to, ka pieteicējam objektīvi nebija iespējams samazināt juridiskās palīdzības izdevumu apmēru.

Apgabaltiesas ieskatā, zvērināta advokāta sniegtā juridiskā palīdzība apelācijas instances tiesā (7 stundas) nav atzīstama par tik sarežģītu un darbietilpīgu darbību, lai par to pieteicējam kopumā atmaksātu 200 latus jeb 284,57 *euro*.

Turklāt apgabaltiesa vērš pieteicēja uzmanību, ka valsts nodrošina apsūdzētās personas ar juridisko palīdzību (zvērinātu advokātu). Līdz ar to, ja pieteicējs ir izvēlējies aizstāvi, kas nesniedz valsts nodrošināto juridisko palīdzību, pieteicējam pašam ir jāsedz izdevumi, kas saistīti ar juridisko palīdzību, un ir jārēķinās ar to, ka nepamatota apcietinājuma gadījumā nebūs iespējams saņemt ar juridiskās palīdzības sniegšanu saistītos izdevumus pilnā apjomā.

[15] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmās daļas 7.punktam personai ir atlīdzināmi izdevumi par juridisko palīdzību. Tā kā pieteicējs nav iesniedzis samaksu apliecinošus dokumentus, kas pierāda samaksas veikšanas faktu zvērinātam advokātam E.Treijam par sniegto juridisko palīdzību, apgabaltiesa atzīst, ka nav konstatējami priekšnoteikumi labvēlīgāka administratīvā akta izdošanai šajā daļā.

Apgabaltiesa norāda, ka krimināllietā /lietas numurs/ esošais zvērināta advokāta E.Treija 2011.gada 31.oktobrī, pamatojoties uz vienošanos Nr.404, izrakstītais orderis Nr.30297, ar uzdevumu piedalīties drošības līdzekļa piemērošanā pieteicējam policijā un tiesā, apliecina, ka starp pieteicēju un zvērinātu advokātu E.Treiju bija noslēgta savstarpēja vienošanās par juridiskās palīdzības sniegšanu (*lietas 67.lapa (krimināllietas /lietas numurs/ 166.lapa)*). Tomēr tas ir nepietiekami, lai ministrija un apgabaltiesa atzītu, ka pieteicējam ir atmaksājami zaudējumi, kas saistīti ar juridiskās palīdzības sniegšanu. Turklāt, kā izriet no lietas materiāliem, pieteicējs nav norādījis, kādā apmērā minētie zaudējumi ir atlīdzināmi par zvērināta advokāta E.Treija sniegto juridisko palīdzību. Ja pieteicējs ir veicis samaksu zvērinātam advokātam E.Treijam par juridisko palīdzību bez attaisnojuma dokumentiem, tad pieteicējam jārēķinās ar to, ka viņš nevarēs pierādīt samaksas veikšanas faktu un prasīt atlīdzināt zaudējumus, kas radušies saistībā ar juridisko palīdzību.

[17] Pieteicējs apelācijas sūdzībā ir norādījis, ka bez pienācīga novērtējuma ir palikuši pieteicēja papildu zaudējumus apliecinošie dokumenti, proti, izraksti no Rīgas Centrālcietuma personīgā konta /konta numurs/ par laika periodu no 2011.gada 1.novembra līdz 2013.gada 23.augustam, no kuriem redzami pieteicēja ieņēmumi un izdevumi apcietinājuma laikā.

Apgabaltiesa konstatē, ka lietas materiālos atrodas personu (/pers. C/, /pers. D/, /pers. E/, /pers. F/, /pers. G/, /pers. H/, /pers. J/, /pers. I/ un /pers. K/), kuras ir veikušas pārskaitījumus uz pieteicēja Rīgas Centrālcietuma personīgo kontu /konta numurs/ laika periodā no 2011.gada 1.novembra līdz 2013.gada 23.augustam (*lietas 49.-58.lapa*), apliecinājumi, ka viņi ir aizdevuši pieteicējam pārskaitītos naudas līdzekļus.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmā daļa noteic, kādi zaudējumi personai ir atlīdzināmi, ievērojot šā likuma 2. un 3.pantā minētos nosacījumus:

1) nesaņemtā darba samaksa, ja darba attiecības nodibinātas un darbinieka pienākumu izpilde uzsākta, pirms šajā likumā minētajos gadījumos personai atņemta iespēja turpināt to pildīšanu;

2) nesaņemtie pabalsti un stipendijas;

3) ar tiesas spriedumu konfiscētās mantas pilna vērtība vai konfiscētajai mantai nodarīto zaudējumu vērtība, ja konfiscēto mantu nav iespējams atdot pilnībā vai tās vērtība samazinājusies konfiskācijas rezultātā;

4) pirmstiesas izmeklēšanas laikā izņemto priekšmetu pilna vērtība vai izņemtajiem priekšmetiem nodarīto zaudējumu vērtība, ja izņemtos priekšmetus nav iespējams atdot pilnībā vai to vērtība samazinājusies izņemšanas rezultātā;

5) citas personai piederošas mantas pilna vērtība vai tai nodarīto zaudējumu vērtība, ja manta gājusi bojā pilnībā vai tās vērtība samazinājusies sakarā ar to, ka personai, atrodoties brīvības atņemšanas vietās, bijusi liegta iespēja pienācīgi rūpēties par savas mantas saglabāšanu un nav tikusi nodrošināta personas mantas aizsardzība. Netiek atlīdzināts mantas dabiskais nolietojums;

6) naudas sods un visas naudas summas, kas no personas piedzītas, izpildot tiesas spriedumu;

7) izdevumi par juridisko palīdzību, ko sniedzis zvērināts advokāts, bet ne vairāk kā noteiktās takses apjomā;

8) negūtie ienākumi (peļņa) no likumīgas uzņēmējdarbības, uzņēmuma līgumiem un citas saimnieciskās darbības tādā apjomā, kas nepārsniedz personas vidējos gada ienākumus, kādi uzrādīti Valsts ieņēmumu dienesta izdotajā izziņā par personas pēdējā taksācijas gada ienākumu apjomu, par kuru nomaksāti nodokļi, bet ne vairāk kā 7200 *euro* apmērā par katru pilnu vai nepilnu gadu.

Tātad no minētās tiesību normas satura neizriet, ka personai atlīdzināmi zaudējumi, kas viņai, esot nepamatotā apcietinājumā, radušies, pēc saviem ieskatiem aizņemoties finanšu līdzekļus preču iegādei cietuma veikalā.

[18] Izvērtējot šā sprieduma 6.7.punktā pieteicēja minēto argumentu, apgabaltiesa norāda turpmāko.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumu Nr.1022 ,,Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" 3.pielikumu katrai apcietinājumā turētai personai ir tiesības uz vienu zobu suku 12 mēnešu periodā, 50 g zobu pastas mēnesī, 1 tualetes papīra rulli mēnesī, 100 g saimniecības ziepēm mēnesī un 50 g tualetes ziepēm mēnesī. Tādējādi pieteicēja norādītais, ka tiesību normas tikai formāli paredz personas higiēnas prasību ievērošanu, neparedzot nodrošināšanu ar higiēnas precēm, nav pamatots.

Tāpat minēto noteikumu 1.pielikums noteic ieslodzīto personu dienas uztura normas.

Vērtējot ieslodzījumā esošo personu uztura pietiekamību 2010.gada 9.marta spriedumā lietā Nr.2009-69-03, Satversmes tiesa secināja, ka ieslodzītajām personām kopumā uztura pamatnorma ir pietiekama un nerada veselības apdraudējumu. Tomēr atsevišķas minerālvielas un vitamīnus tā nenodrošina atbilstoši ,,Ieteicamās enerģijas un uzturvielu devas Latvijas iedzīvotājiem", kas apstiprinātas ar Veselības ministrijas 2008.gada 15.oktobra rīkojumu Nr.174, norādītajam.

Lai nodrošinātu ieslodzījumā esošo personu uztura atbilstību minētajām ieteicamajām uztura devām un uztura atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 111.pantam, ar Ministru kabineta 2010.gada 25.maija noteikumiem Nr.483 ,,Grozījums Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumos Nr.1022 ,,Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" mainītas ieslodzītās personas uztura normas.

Tā kā kopš 2010.gada 18.jūnija ieslodzījumā esošajām personām uzturs, tai skaitā cilvēkam nepieciešamās minerālvielas un vitamīni, tiek nodrošināts atbilstoši minētajām ieteicamajām enerģijas un uzturvielu devām, pieteicēja norādītais par nepietiekamo uzturu esot apcietinājumā, nav pamatots.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu – pienākuma uzlikšanu Tieslietu ministrijai pieņemt lēmumu, ar kuru atlīdzinātu /pers. A/ zaudējumus pilnā apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente S.Kanenberga

Tiesneses D.Makarova

I.Višķere